

การสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาผ้าขึ้นตีนจกชุมชนบ้านสำราญ
ราษฎร์ ตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย
The added-value of the Sumrarnraj wisdom Teen Jok sarong
products Thai Cha-Na-Suk Sub-district Thung Saliam District
Sukhothai province

โชติ บดีรัฐ¹ เบนจมาศ สุริวงษ์² อิศราพร ต๊ะเทียน³ ก้องภพ มโนรา⁴
ณัฐกิจ แพงพม⁵ และธีระภัทร ใจบุญเรือง⁶

Chot Bodeerat¹, Benchamas Suiwong², Issaraphorn Thathian³,
Kongphob Manora⁴, Nuttakit Pangpom⁵ and Theeraphat Jaibunruang⁶

Received : March 31, 2020; Revised : April 14, 2020; Accepted : April 16, 2020

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงาน ในการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์
ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าขึ้นตีนจก 2) เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ภูมิ
ปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าขึ้นตีนจก 3) เพื่อนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์และอนุรักษ์ผลิตภัณฑ์จาก
ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าขึ้นตีนจก เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณที่ใช้
จำนวน 260 คน และเชิงคุณภาพ จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่
แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
และการตีความเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการดำเนินงานในการสร้างมูลค่าเพิ่มของ
ผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาผ้าขึ้นตีนจก โดยภาพรวมทั้ง 5 ด้าน 1) ด้านผู้นำกลุ่ม 2) ด้านการออกแบบ

---

¹วิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม; College of Local
Management and Development, Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand;

e-mail : chotbodeerat@psru.ac.th

²⁻⁶นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัย
ราชภัฏพิบูลสงคราม; Bachelor Student of Public Administration Program, College of Local
Management and Development, Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand.

ผลิตภัณฑ์ 3) ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญา 4) ด้านการส่งเสริมของหน่วยงานภาครัฐ และ 5) การจัดทำนายสินค้าผลิตภัณฑ์ อยู่ในระดับมาก 2. แนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าขึ้นตีนจก พบว่า ทางกลุ่มควรมีการทอผ้าขึ้นให้มีลวดลายที่ทันสมัยหลากหลาย เพื่อให้ตรงกับความต้องการของตลาด และหน่วยงานภาครัฐควรมีส่วนช่วยสนับสนุนในเรื่องงบประมาณ 3. การนำผลการวิเคราะห์นำไปใช้ประโยชน์และอนุรักษ์ผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าขึ้นตีนจก พบว่า กลุ่มผู้วิจัยมีการออกแบบผลิตภัณฑ์จากเศษผ้าตีนจกในการนำมาใช้ประโยชน์ใหม่ อาทิ กระเป๋า ย่ามสะพาย เป็นต้น

คำสำคัญ (Keywords) : การสร้างมูลค่าเพิ่ม, ภูมิปัญญาผ้าขึ้นตีนจก, ชุมชนบ้านสำราญราษฎร์

Abstract

The research aims 1) to study the operation of value-added of local product in term of Teen Jok sarong skirt weaving (hand loomed embroidery Thai-Lanna style skirt), 2) to study the method of value-added on the Teen Jok sarong skirt weaving, 3) and to apply the result of the research and preserve the Teen Jok sarong skirt weaving. This research is mixed-methods. There are 260 persons as quantitative study group and 10 persons as qualitative study group. Questionnaires and interview are selected to be the instruments of study for data collection. The data will be analyzed by descriptive statistics and thus content interpretation. The result shows that 1) the operation of value-added of Teen Jok sarong skirt weaving in terms of the leadership, the product design, the knowledge of local wisdom transferring, and the promotion of the government agencies was excellent. 2) The method of value-added for Teen Jok sarong skirt weaving, the result shows that the community should modernize the pattern of Teen Jok sarong skirt to respond the demands, and the government agencies should support the budget for this object, and 3) As applying of the results of the research to utilize and preserve the Teen Jok sarong skirt weaving, the research group has designed the new products from the Teen Jok sarong cloth to add value for its cloth such as Teen Jok bag, Teen Jok hobo bag, etc.

Keywords : value-added, Teen Jok sarong skirt weaving, Ban Sumranraj

บทนำ (Introduction)

ประเทศไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วโดยการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเก่า ซึ่งเป็นแบบเรียบง่ายไปสู่สังคมสมัยใหม่ที่มีโครงสร้างซับซ้อนและมีความเจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วควบคู่ไปกับการเพิ่มปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม เช่น ปัญหาการกระจายรายได้ไม่เท่าเทียมกัน ปัญหาสังคมขาดระเบียบวินัย ปัญหาทรัพยากรสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม และปัญหาของวัฒนธรรม ที่ถูกทำลายเมื่อเกิดภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจขึ้นในประเทศไทยได้ ก่อให้เกิดคำถามและการแสวงหาทางเลือกที่นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งมีข้อสรุปเบื้องต้นว่าทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย ควรมีทางเลือกสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองได้ สามารถเพิ่มความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนภูมิปัญญาของคนไทยที่สามารถเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนเพื่อเป็นรากฐานในการพัฒนาประเทศ ผ้าขึ้นตีนจกนั้นมีอยู่ทั่วไปในชุมชนและท้องถิ่นต่าง ๆ ซึ่งแต่ละที่มีความแตกต่างกันไป แล้วแต่การสืบทอดกันมา และผ้าขึ้นตีนจกนั้นก็เป็นภูมิปัญญาไทยอย่างหนึ่ง ที่สืบทอดกันมาช้านาน ซึ่งในอดีตผ้าขึ้นตีนจกมีอยู่แทบทุกครัวเรือนในทุกภูมิภาคของประเทศไทย เพราะเป็นสิ่งที่จำเป็นในชีวิตประจำวันของคน ของแต่ละท้องถิ่นจะมีศิลปะและความงดงามเป็นเอกลักษณ์แตกต่างกันไป ตามประสบการณ์ ความชำนาญ ค่านิยมและทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นนั้น ปัจจุบันวิถีชีวิตของคนไทยเปลี่ยนจากการดำเนินชีวิตภาคเกษตรมาเป็นภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการสินค้าอุตสาหกรรม จึงเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิตของคนไทยผ้าขึ้นตีนจกเพื่อประโยชน์ใช้สอยค่อยๆลดจำนวนลงจนหายไปในบางพื้นที่ นอกจากปริมาณและแหล่งผลิตผ้าจะลดลงจำนวนมาก ในระยะเวลา 40 กว่าปีที่ผ่านมา ผ้าขึ้นตีนจกเพื่อสร้างรายได้เริ่มเข้ามามีบทบาทแทนการทอผ้าเพื่อใช้สอยซึ่งเป็นการสร้างอาชีพและรายได้ทั้งในลักษณะอาชีพหลักและอาชีพเสริม ยิ่งไปกว่านั้นยังมีผู้พิจารณาเห็นว่าผ้าขึ้นตีนจกเป็นสินค้าซึ่งมีโอกาสขยายออกไปทั้งตลาดภายในประเทศและต่างประเทศ (Suksangsuwan, 2004 : 21)

ผ้าทอมือ เกิดจากภูมิปัญญาและองค์ความรู้ของคนไทยที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เลือกลงสรร พัฒนาและถ่ายทอดสืบทอดกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหา และพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สมดุลกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย มีลักษณะเป็นองค์รวมของภูมิปัญญาหลายด้าน เช่น เกษตรกรรม อุตสาหกรรม หัตถกรรม ปรัชญาศาสนา และประเพณีของไทย ซึ่งองค์ความรู้ที่ได้มาจากการถ่ายทอด นั้นเกิดขึ้นมาจากคลังบรรพบุรุษที่คงยังรักษาวิถีชีวิตดั้งเดิม ได้อนุรักษ์วัฒนธรรมที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้ยังคงดำรงอยู่ เพื่อแสดงความเป็นชาติ เอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่ไม่มีชาติไหนเหมือน ถ้าเรื่องของการถ่ายทอดพื้นเมืองของไทยนั้นมีความจริงจังตรงต้งสับสน และลวดลาย โดยเฉพาะขั้นตอนวิธีการทอที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น แต่ละถิ่นฐานก็จะมี ความสวยงาม

ต่างกันขึ้นอยู่กับบริบทของสังคมนั้น ๆ ผ้าทอพื้นเมืองกลุ่มคนไทย เป็นกลุ่มคนกลุ่มหนึ่งที่มีวิธีการดำเนินชีวิตในการสืบสานขั้นต้นวิธีการดั้งเดิมมาช้านาน มีความโดดเด่น มีเอกลักษณ์เฉพาะในเรื่อง การทอ การย้อมสี การใช้สีและลวดลายบนผ้าทอ การทอผ้าของคนไทยในชุมชนยังสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ความเชื่อขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน กลุ่มคนไทยได้ใช้ความรู้โดยการใช้องค์ความรู้ภูมิปัญญา ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ได้สืบสานรับต่อทอดกันมาในการดำรงชีวิต

ชาวเมืองสำราญราษฎร์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้มีการทอผ้าขึ้นตีนจก ซึ่งเป็นวัฒนธรรมของชุมชนและมีความเป็นศิลปะในการทอผ้าในรูปแบบของตนเองและมีเทคนิคในการทอผ้า ปัญหาของชาวเมืองสำราญราษฎร์มักพบขึ้นจาก การขาดแคลนทรัพยากรและการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้ามา และสนับสนุนในชุมชนให้มีการผลิตผ้าขึ้นตีนจกของชุมชนบ้านสำราญราษฎร์ ดังนั้นในอดีตถึงปัจจุบันชุมชนบ้านสำราญราษฎร์จึงมักพบปัญหาในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการผลิตสินค้า การจัดการกับทรัพยากร ด้านการจัดจำหน่ายสินค้า ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งปัญหาเหล่านี้อาจทำให้ ผ้าขึ้นตีนจกที่เป็นวัฒนธรรมของชุมชนบ้านสำราญราษฎร์เลือนลางและจางหายไป ดังนั้นการอนุรักษ์การทอผ้าขึ้นตีนจกของชุมชนบ้านสำราญราษฎร์ อาจจะต้องเสริมสร้างการเรียนรู้จากรุ่นสู่รุ่นเพื่อให้สืบทอดการทอผ้าขึ้นตีนจก ให้คงอยู่กับชาวชุมชนบ้านสำราญราษฎร์และผู้ที่ยากจะศึกษาต่อไป

ดังนั้น แนวทางในการอนุรักษ์และการพัฒนารูปแบบของผลิตภัณฑ์จากผ้าขึ้นตีนจกพื้นเมืองชุมชนบ้านสำราญราษฎร์อำเภอทุ่งเสลี่ยมจังหวัดสุโขทัยเพื่อไม่ให้เสื่อมสลายไปตามกาลเวลาเพราะผ้าทอมือพื้นเมืองที่ชุมชนบ้านสำราญราษฎร์มีการทออย่างประณีตทำให้ผ้ามีลวดลายที่สวยงามและมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างจากชุมชนอื่นจึงได้มีการศึกษาวิจัยเรื่องการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาผ้าทอมือกรณีศึกษา ชุมชนบ้านสำราญราษฎร์ ตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยมจังหวัดสุโขทัย โดยมีการพัฒนารูปแบบของผลิตภัณฑ์ให้นอกเหนือจากรูปแบบดั้งเดิมแต่ยังคงรักษาลวดลายของผ้าพื้นเมืองเอาไว้เพื่อไม่ให้ผ้าพื้นเมืองต้องกลายเป็นอดีตและสูญหายไปเพราะภาพพื้นเมืองมีลวดลายที่สวยงามและเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนนั้น ๆ จึงต้องทำการศึกษาพัฒนาและอนุรักษ์ไว้

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานในการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาผ้าขึ้นตีนจก ชุมชนบ้านสำราญราษฎร์ ตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย
2. เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาผ้าขึ้นตีนจก ชุมชนบ้านสำราญราษฎร์ ตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย
3. เพื่อนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์และอนุรักษ์ผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาผ้าขึ้นตีนจก ชุมชนบ้านสำราญราษฎร์ ตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับแนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มให้ผลิตภัณฑ์ผ้าขึ้นตีนจก ประเด็นในการศึกษาได้แก่ 1) ด้านผู้นำกลุ่ม 2) ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ 3) ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญา 4) ด้านการส่งเสริมของหน่วยงานภาครัฐ 5) การจัดจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์

ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะพื้นที่ ชุมชนบ้านสำราญราษฎร์ตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ศึกษาผ้าขึ้นตีนจกของชุมชนบ้านสำราญราษฎร์ ตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย ประชากรทั้งหมด 723 คน และผู้วิจัยได้ใช้สูตร Taro Yamane ในการหากลุ่มตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และความคาดเคลื่อน 5% ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 260 คน และกลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพจำนวน 10 คน

ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ระยะเวลาอาศัยในพื้นที่

ตัวแปรตาม ได้แก่ 1) ด้านผู้นำกลุ่ม 2) ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ 3) ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญา 4) ด้านการส่งเสริมของหน่วยงานภาครัฐ 5) การจัดจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายปิด แบบมาตราจัดอันดับและแบบปลายเปิด แบบสอบถามเชิงปริมาณแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบหรือตรวจสอบรายการโดยถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ระยะเวลาอาศัยในพื้นที่ ทางสังคมโดยใช้แบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าขึ้นตีนจก ชุมชนบ้านสำราญราษฎร์ ตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า(Rating Scale) มี 5 ระดับ คือ มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะทั่วไป เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มให้ผลิตภัณฑ์การทอผ้าขึ้นตีนจก

แบบสัมภาษณ์

เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าขึ้นตีนจก ชุมชนบ้านสำราญราษฎร์ ตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย โดยใช้สัมภาษณ์ช่างทอผ้าทางการสัมภาษณ์

1. ภูมิหลังของประชาชนท้องถิ่น

1.1 พื้นเพ

1.2 ภูมิลำเนา

1.3 พื้นฐานครอบครัว

1.4 ประสบการณ์ในการทอผ้า

2. การถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าขึ้นตีนจก

2.1 สาเหตุของการถ่ายทอด

2.2 กระบวนการถ่ายทอด

2.2.1 วัตถุประสงค์ในการถ่ายทอด

2.2.2 รูปแบบการเรียนรู้และวิธีการถ่ายทอดความรู้

2.2.3 ขั้นตอนการถ่ายทอด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

- 1) คณะผู้วิจัยได้ขอความอนุเคราะห์จากวิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เพื่อขอหนังสือถึงนายกเทศบาลตำบลไทยชนะศึกและวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าขึ้นตีนจก เพื่อขอความอนุเคราะห์ขอเก็บรวบรวมข้อมูล
- 2) จัดเตรียมแบบสอบถามและลงพื้นที่แจกแบบสอบถามด้วยตนเอง จำนวน 260 ชุด
- 3) คณะผู้วิจัยเก็บแบบสอบถามมาได้ 260 ฉบับ มีความสมบูรณ์ทั้ง 260 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 และเชิงคุณภาพ เป็นแบบสัมภาษณ์ จำนวน 10 คน
- 4) นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

ข้อมูลเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และเชิงคุณภาพวิเคราะห์โดยการตีความเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย (Research Results)

การศึกษาเรื่อง การสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาผ้าขึ้นตีนจก ชุมชนบ้านสำราญราษฎร์ ตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย คณะผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล นำเสนอผลการวิจัยและแปลความหมายตามลำดับดังนี้

1. ผลการการวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานในการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการทอผ้าขึ้นตีนจก ชุมชนบ้านสำราญราษฎร์ ตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย มีจำนวน 5 ด้าน ดังต่อไปนี้

สภาพการดำเนินงานในการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์	$\bar{x}$	S.D	ระดับ
ด้านผู้นำกลุ่ม	4.00	0.71	มาก
ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์	3.94	0.76	มาก
ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญา	3.95	0.79	มาก
ด้านการส่งเสริมของหน่วยงานภาครัฐ	3.45	1.11	ปานกลาง
ด้านการจัดจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์	3.78	0.92	มาก
รวม	3.83	0.76	มาก

สภาพการดำเนินงานในการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าขึ้นตีนจก ชุมชนบ้านสำราญราษฎร์ ตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.83$, $S.D = 0.76$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านผู้นำกลุ่ม ($\bar{x} = 4.00$, $S.D = 0.71$) รองลงมาเป็น ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญา ($\bar{x} = 3.95$, $S.D = 0.79$) ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ ($\bar{x} = 3.94$, $S.D = 0.76$) ด้านการจัดจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ ($\bar{x} = 3.78$, $S.D = 0.92$) และด้านการส่งเสริมของหน่วยงานภาครัฐ ($\bar{x} = 3.45$, $S.D = 1.11$)

2. ผลวิเคราะห์แนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าขึ้นตีนจก ชุมชนบ้านสำราญราษฎร์ ตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย

ด้านผู้นำกลุ่ม ในการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าขึ้นตีนจก พบว่า ทางผู้นำกลุ่มมีความร่วมมือกัน ปะชุมกันเป็นกลุ่มขนาดเล็ก มีความร่วมมือกัน ปรึกษากันใน การบริหารจัดการการทอผ้า มีการจัดหาทรัพยากรในชุมชน และจัดหาทรัพยากรเข้ามาเพิ่มเติมเพื่อ แก้ไขปัญหาการขาดเหลือ ซึ่งจะทำให้ทรัพยากรมีความเพียงพอต่อการทอผ้า กลุ่มทอผ้า จะมีการ รวมกลุ่มกัน ค่อยกัน เพื่อทราบความเป็นมาหรือจุดเด่น จุดด้อยของชุมชน เพื่อพัฒนาจุดนั้น ๆ และ ผู้นำของกลุ่มทอผ้ามีการติดตามดูแล และคอยถาม ทุกบ้านที่ทอผ้าขึ้นตีนจก เพื่อเป็นเอกลักษณ์ของ ชุมชนด้วย

ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ ในการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอ ผ้าขึ้นตีนจก พบว่า ปัจจุบันมีการคิดทำรูปแบบของลวดลายผ้าขึ้นตีนจกใหม่ๆ มีความทันสมัยขึ้น โดยจะเข้ามาจากผู้นำกลุ่มใหญ่ๆของจังหวัด เพื่อทำให้มีจุดเด่น สวย น่ามอง การออกแบบลวดลายที่ ทันสมัย จึงมีความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน การทอผ้าขึ้นต้องนำไปเย็บต่อกันโดยมี 3 ส่วน จึงมี ลวดลายที่หลากหลายและแตกต่างกัน โดยความที่เป็นเอกลักษณ์ ความทันสมัย ความสวยงาม

ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญา ในการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอ ผ้าขึ้นตีนจก พบว่า ทางกลุ่มจัดตั้งการถ่ายทอดภูมิปัญญา ศูนย์การถ่ายทอดภูมิปัญญาของชุมชนคือ บ้านของผู้นำในการทอผ้าขึ้นตีนจก เพื่อให้ความเห็นภาพจริงต่อผู้ที่มาติดต่อหรือลูกหลานในชุมชน ให้คำปรึกษาได้ เวลามีคนสนใจสอบถามสามารถอธิบายให้แก่ผู้ที่สนใจฟังได้อย่างดี เพื่อให้ลูกหลาน มาเรียนรู้ และศึกษาดูงานและได้เข้าใจถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเองมากขึ้น

ด้านการส่งเสริมของหน่วยงานภาครัฐ ในการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการทอผ้าขึ้นตีนจก พบว่า ปัจจุบันหน่วยงานภาครัฐยังไม่มีส่วนช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้แก่

กลุ่มทอผ้าขึ้นตีนจก และไม่มีบทบาทในการเข้ามาพัฒนากลุ่มทอผ้าขึ้นตีนจกของชุมชน ทางกลุ่มทอผ้าได้มีการหาทุนในการทอผ้าและด้ายในการทอผ้ามาจากกลุ่มทอผ้าของตนเองที่มีอยู่เท่านั้น

ด้านจัดจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ ในการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าขึ้นตีนจก พบว่า ทางกลุ่มทอผ้าขึ้นตีนจกมีการจัดจำหน่ายจากผู้ที่มารับผ้าจากกลุ่มทอผ้าในชุมชนไปส่งให้กับทางร้านใหญ่ๆ มีการจัดจำหน่ายส่งเสริมนำไปในทางการตลาดและทางออนไลน์ทางเพจ Facebook และ มีการนำผ้าขึ้นตีนจกไปส่งที่ร้านขายผ้าขึ้นโดยเฉพาะ

3. ผลการการวิเคราะห์นำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์และอนุรักษ์ผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าขึ้นตีนจก ชุมชนบ้านสำราญราษฎร์ ตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย
ขั้นตอนการทำกระเป๋าจากผ้าขึ้นตีนจก มีดังนี้

จัดเตรียมเศษผ้าจากผ้าขึ้นตีนจกที่และเลือกสีหรือลวดลายที่เราต้องการแล้วทำการวัดขนาดของกระเป๋าและคิดทรงกระเป๋าคงความต้องการพร้อมตัดกระดาษทาบลงกับเศษผ้าเพื่อเป็นการตัดทรงและขนาดของกระเป๋าแล้วนำกระดาษหรือเศษผ้าขึ้นตีนจกลงกับผ้าขาว (ผ้าขาวจะทำให้กระเป๋าเป็นทรงได้มากขึ้น) และตัดพร้อมกับวัดลงบนเศษผ้าไหมเพื่อใช้เป็นผ้าซับภายในกระเป๋า นำผ้าขึ้นตีนจกที่ทาบกับผ้าขาวอยู่ไปรีดเพื่อจะให้ผ้าขึ้นและผ้าขาวติดกันแล้วนำมาเย็บมุมให้รอบเพื่อไม่ให้ผ้ากับกระดาษหลุดออกจากกัน เตรียมเย็บประกอบให้เป็นทรง เย็บผ้าทุกด้านตรงมุมที่ได้มาจากการตัด โดยเย็บด้วยเครื่องจักรแล้วนำทุกส่วนมาเย็บประกอบกันให้เป็นทรงกระเป๋าตามที่ต้องการโดยเย็บด้วยมือ

ขั้นตอนการทำย้อมสพายจากผ้าซิ่นตีนจก มีดังนี้

จัดเตรียมเศษผ้าจากผ้าซิ่นตีนจกแล้วนำการวัดขนาดของย้อมตามความต้องการลงบนแบบแล้ววัดเศษผ้า ซิ่นตีนจกและตัดจนได้ขนาดตามต้องการพร้อมกับวัดเศษผ้าซิ่นตีนจกเพื่อเป็นผ้าซัพในด้วยแล้วนำผ้าที่ตัดแล้วไปรีดเพื่อความเรียบและเป็นทรงอย่างสวยงามทุกส่วนแล้ว นำการเตรียมเย็บประกอบให้เป็นทรงโดยเย็บผ้าทุกด้านให้ติดกันโดยเย็บด้วยเครื่องจักรและนำทุกส่วนมาเย็บประกอบกันโดยเย็บด้วยเครื่องจักร หรือหากต้องการช่องกระเป๋าเพิ่มเติมก็สามารถนำเศษผ้ามาต่อเติมได้หรือหาเศษผ้ามาแต่งให้เกิดความสวยงามได้

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเรื่อง การสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาผ้าซิ่นตีนจก ชุมชนบ้านสำราญราษฎร์ ตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย มีการอภิปรายผลดังนี้

สภาพการดำเนินงานในการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาผ้าซิ่นตีนจก ชุมชนบ้านสำราญราษฎร์ ตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านผู้นำกลุ่ม รองลงมาเป็น ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญา ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ ด้านการจัดจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ และด้านการส่งเสริมของหน่วยงานภาครัฐ โดยมีรายละเอียดแต่ละด้านดังนี้

ด้านผู้นำกลุ่ม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้นำกลุ่มมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ของตน ผู้นำกลุ่มมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่และมีการถ่ายทอดความคิดและความเป็นเอกลักษณ์เกี่ยวกับการทอผ้าในหมู่คณะ มีความคิดสร้างสรรค์และใส่ใจรายละเอียดของสมาชิกกลุ่มทอผ้าขึ้นตีนจก มีการส่งเสริมให้มีการปฏิบัติงานร่วมกันด้วยความสามัคคีในหมู่ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Vijitsiri (2012) ได้กล่าวว่า ความตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเพียรพยายาม ละเอียดรอบคอบ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย รักษาสิทธิหน้าที่ของตน ยอมรับผลการกระทำของตน และพยายามปรับปรุงปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น

ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ รูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าขึ้นตีนจกเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลยุทธ์สำคัญในการเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบผลิตภัณฑ์ของกลุ่มทอผ้าขึ้นตีนจกของชุมชนบ้านสำราญราษฎร์ในยุคที่ต้องขับเคลื่อนด้วยทุนสมอง สติปัญญา และความคิดสร้างสรรค์ในการผลิตผลิตภัณฑ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Buraphomjai (2016) ได้กล่าวว่า การประยุกต์ลวดลายจากอัตลักษณ์ผ้าทอตีนจกมาสร้างสรรค์ประยุกต์ใช้กับผลิตภัณฑ์สิ่งทอเชิงวัฒนธรรมและถ่ายทอดผลการวิจัยในการออกแบบผลิตภัณฑ์สู่สาธารณะเพื่อพัฒนาและส่งเสริมสินค้าตามนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์

ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการแสดงรูปแบบภายในชุมชนถึงวิถีชีวิตสภาพสังคมและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปตามช่วงเวลา การถ่ายทอดภูมิปัญญาเป็นความรู้ ความคิด ความสามารถ ความเจเนจัดของกลุ่มทอผ้าและดำรงชีวิตในสภาพแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรมกับกลุ่มทอผ้าและในชุมชน ให้เกิดการสืบทอดการทอผ้าขึ้นตีนจกเพื่อเป็นองค์ความรู้ของภูมิปัญญาที่มีคุณค่าทั้งดีและงาม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phosuya (2015) ได้กล่าวว่า รูปแบบการอนุรักษ์และสืบสานอัตลักษณ์ผ้าขึ้นตีนจกไทยวน เป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยทอผ้าในครัวเรือนของตน ลวดลายของผ้า ตีนจกที่พบมีลวดลายที่เป็นอัตลักษณ์ของบ้าน นิยมทอขายขึ้นในผ้า ตีนจกที่แตกต่างจากการทอผ้าตีนจกในพื้นที่อื่น ๆ ปัจจุบันได้ลวดลายโบราณในท้องถิ่นมาแกะลาย

ด้านการส่งเสริมของหน่วยงานภาครัฐ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ หน่วยงานภาครัฐสามารถประชาสัมพันธ์ในการขยายหรือส่งเสริมต่อกลุ่มตลาดเป้าหมาย มีการได้รับการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐโดยมีการจัดสรรให้งบประมาณในการผลิตสินค้าไม่เพียงพอต่อการทอผ้าขึ้นตีนจก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการปลูกจิตสำนึกทางด้านการอนุรักษ์และการสืบทอดภูมิปัญญาในการผลิตผ้าขึ้นตีนจกตามลำพังเพียงอย่างเดียว

นับว่าเป็นการไม่เพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย Wiboonpong et al. (1998) ได้กล่าวว่า ความต้องการของผู้ประกอบการ/ประชาชนทั่วไปมีความต้องการ ให้ภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือ/สนับสนุนการประกอบอาชีพในระดับมาก หรือบทบาทของภาครัฐในการช่วยเหลือสำหรับการประกอบอาชีพในปัจจุบันยังมีอยู่ในระดับน้อยหรือยังไม่ได้รับความช่วยเหลือทั่วถึงกันเท่าที่ควร

ด้านการจัดจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ร้านค้าที่จำหน่ายผ้าชิ้นดินจกมีความรู้ที่สามารถแนะนำให้กับแก่ผู้บริโภคที่เข้ามาชมสินค้า ในการจองสินค้าผ่าน face book/เว็บไซต์ มีความน่าเชื่อถือทั้งนี้อาจเป็นเพราะเป็นการติดต่อสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้เกิดการตอบสนองโดยตรงหรือหมายถึงวิธีการต่าง ๆ ที่นักการตลาดใช้ส่งเสริมผลิตภัณฑ์โดยตรงกับผู้ใช้บริการและทำให้เกิดการตอบสนองในทันที ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kotlor, Philip (2017) ได้กล่าวว่า ส่วนประสมทางการตลาดเป็นเครื่องมือทางการตลาดที่ผสมผสานองค์ประกอบทางการตลาดที่นำมาใช้เพื่อให้องค์กรหรือบุคคลประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และทำให้ตลาดเป้าหมายได้รับความพึงพอใจ ซึ่งส่วนประสมทางการตลาดนี้ประกอบด้วยขอบเขตหลักๆอยู่ 4 ด้าน 1. ผลิตภัณฑ์ (Product) 2. ราคา (Price) 3.ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) 4. การส่งเสริมการตลาด (Promotion)

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ให้มีความเพียงพอต่อการทอผ้าชิ้นดินจก

1.2 ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการสนับสนุนสมาชิกให้ความสำคัญกับงานที่ตนเองได้รับมอบหมายตามหน้าที่

1.3 ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการสนับสนุนและส่งเสริมในเรื่องของงบประมาณในการทอผ้าชิ้นดินจก

1.4 ด้านผู้นำกลุ่ม ควรมีการพัฒนาตนเองไปในทางที่ดี มีความมุ่งมั่นในหน้าที่ของตนเอง เพื่อเป็นการให้สมาชิกในกลุ่มมีความสามารถที่จะเชื่อถือผู้นำกลุ่มได้ตลอดเวลา

1.5 ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ ควรมีการคิดค้นลวดลายที่สามารถดูแล้วเป็นที่น่าสนใจให้แก่ผู้บริโภคเพื่อตรงตามความต้องการ

1.6 ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญา ควรมีการสร้างการประชุมร่วมกับคนภายนอกชุมชน เพื่อเป็นการสานสัมพันธ์ร่วมกันเพื่อให้เกิดการถ่ายทอดภูมิปัญญาภายในชุมชนตนเองให้แก่ชุมชนอื่นได้รู้จักกันโดยทั่ว

1.7 ด้านการจัดจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ ควรมีการส่งเสริมให้มีสถานที่ภายในชุมชนหรือชุมชนใกล้เคียงและที่ตั้งที่มีความเป็นจุดเด่นเห็นได้กว้างทั่วถึงเพื่อให้เกิดความสะดวกต่อการซื้อแก่ผู้บริโภค

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชนในอนาคต เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่ในชุมชนเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนกับผ้าขึ้นตีนจก เพื่อสืบทอดให้ดำรงคงอยู่ต่อไป

2.2 ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการวิจัยถึงแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานในเรื่องของแหล่งทุนชุมชนและงบประมาณของผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าขึ้นตีนจก

2.3 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาตราสินค้าของกลุ่มทอผ้าขึ้นตีนจก เพื่อสร้างเอกลักษณ์ การยอมรับจากตลาด และมาตรฐานสินค้า และก็เป็นแนวทางในการขยายธุรกิจของกลุ่มทอผ้าขึ้นตีนจกในอนาคต

เอกสารอ้างอิง (References)

Buraphomjai, J. (2016). **Application of patterns from Mae Chaem jaik weaving identity to design textile products. Cultural aspects of home decoration.** Bachelor of Art Thesis, Fusion Design And the textile art. Rajamangala University of Technology Thanyaburi. [In Thai]

Kotlor, Philip. (2017). **Marketing Management.** The Millennium Edition. Prentice-Hall, Inc, Upper Sadd Rover, New Jersey.

Phosuya, E. (2015). **Conservation and inheritance of Thai Hog Ban Hua Mueang Community, Sisaket Subdistrict, Na Noi District, Nan Province.** Master of Arts Thesis in Art and Culture Management, Graduate School, Chiang Mai University. [In Thai]

Suksangsuwan. R. (2004). **Thai fabric.** Bangkok: Wisdom. [In Thai]

- Vijitsiri, N. (2012). **Work Efficiency of Employees of Viriya Supply Company.** Bangkok : Phra Nakhon Rajabhat University. [In Thai]
- Wiboonpong, A. et al. (1998). **The potential of development of localfood preservation industry.** Journal Department. Chaingmai University. [In Thai]